

Paradigm Model of Factors Affecting Academic Guidance for Appropriate Distribution of Students in Existing Disciplines with a Mixed Approach

Yahya Salari, Maryam Eslampanah✉, Susan Laei, Faranak Mosavi

Abstract

Background and Aim: The aim of the current research was to provide a paradigmatic model of factors affecting academic guidance for the appropriate distribution of students in existing fields. **Method:** This research is applied in terms of purpose and mixed (qualitative-quantitative) in terms of study method. The statistical population of this research in the qualitative part was education experts of Kermanshah city (2021-2022). The statistical population of this research in the qualitative part was the education experts of Kermanshah city (2021-2022), which was carried out by purposeful sampling until data saturation, and in the quantitative part, it included all the principals of second-year secondary schools (150 people) who They were selected by the whole number method. The research tool in the quantitative part consisted of a researcher-made questionnaire and in-depth interview in the quantitative part. Data analysis was done in the qualitative part by open coding, axial coding, and selective coding, and in the second part by structural equation modeling. **Results:** In general, the results of the research showed that the causal conditions of academic guidance were based on five core codes, test, academic guidance, academic attitude, motivation and grade. background conditions with three core codes (preparation of the counseling field, counseling mechanisms, and counseling services), intervention conditions including six core codes (parents of students, lack of planning, lack of attention of teachers and school counselors, unemployment of graduates, bias field, neglecting technical fields), the strategic conditions included three selective codes: psychological strategy, supervisory strategy and information strategy; Outcome conditions including two central codes, external efficiency and internal efficiency were obtained. **Conclusion:** The results showed that the studied model had a relatively favorable fit.

Received: 31.05.2021
Revision: 06.08.2021
Acceptance: 11.09.2021

Keywords:

Educational guidance model, population distribution, students, foundation data

How to cite this article:

Salari, Y. Eslampanah, M. Laei, S. Mosavi, F. Paradigm Model of Factors Affecting Academic Guidance for Appropriate Distribution of Students in Existing Disciplines with a Mixed Approach. *Jayps*, 2021, 2(1): 331-346

Article type

Original research

1. Yahya Salari: PhD student, Department of Educational Management, Islamic Azad University, Kermanshah Branch, Kermanshah, Iran. **2. Maryam Eslampanah:** Assistant Professor, Department of Educational Management, Islamic Azad University, Kermanshah Branch, Kermanshah, Iran. **3. Susan Laei:** Assistant Professor, Department of Educational Management, Islamic Azad University, Kermanshah Branch, Kermanshah, Iran. **4. Faranak Mosavi:** Associate Professor, Department of Educational Management, Islamic Azad University, Kermanshah Branch, Kermanshah, Iran.

✉ Correspondence related to this article should be addressed to **Maryam Eslampanah**, Assistant Professor, Department of Educational Management, Islamic Azad University, Kermanshah Branch, Kermanshah, Iran

Email: eslampanahmary@gmail.com

مدل پارادایمی عوامل مؤثر بر هدایت تحصیلی برای توزیع مناسب دانش آموزان در رشته‌های موجود با رویکرد آمیخته

یحیی سالاری، مریم اسلام پناه[✉]، سوسن لایی، فرانک موسوی

چکیده

زمینه و هدف: هدف تحقیق حاضر ارائه مدل پارادایمی عوامل مؤثر بر هدایت تحصیلی برای توزیع مناسب دانش آموزان در رشته‌های موجود بوده است. روش پژوهش: این تحقیق از نظر هدف کاربردی و از لحاظ روش مطالعه‌ای، آمیخته (کیفی-کمی) است. جامعه آماری این تحقیق در قسمت کیفی، کارشناسان آموزش و پرورش شهر کرمانشاه (۱۴۰۰-۱۳۹۹) بود که به شیوه نمونه‌گیری هدفمند تا اشباع داده‌ها صورت گرفت و در بخش کمی شامل کلیه مدیران مدارس دوره دوم متوسطه (۱۵۰ نفر) بود که به شیوه تمام شماری انتخاب شدند. ابزار تحقیق در بخش کمی مشتمل بر پرسشنامه محقق ساخته و در بخش کمی مصاحبه عمیق بود. تجزیه و تحلیل داده‌ها در بخش کیفی به شیوه کدگذاری باز، کدگذاری محوری و کدگذاری انتخابی و در بخش دوم به روش مدل‌یابی معادلات ساختاری صورت پذیرفت. یافته‌ها: به‌طور کلی نتایج تحقیق نشان داد، شرایط علی هدایت تحصیلی مبتنی بر پنج کد محوری آزمون، هدایت تحصیلی، نگرش تحصیلی، انگیزه و نمره بوده است. شرایط زمینه‌ای با سه کد محوری (آماده‌سازی زمینه مشاوره، سازوکارهای زمینه مشاوره و خدمات مشاوره)، شرایط مداخله‌ای شامل شش کد محوری (اولیای دانش آموزان، نداشتن برنامه‌ریزی، کم توجهی مربیان و مشاوران مدرسه، بیکاری فارغ‌التحصیلان، سوگیری رشته‌ای، بی‌توجهی به رشته‌های فنی)، شرایط راهبردی شامل سه کد گزینشی راهبرد روان‌شناختی، راهبرد نظارتی و راهبرد اطلاعاتی بوده است. شرایط پیامدی شامل دو کد محوری کارآیی بیرونی و کارآیی درونی به دست داده شد. نتیجه‌گیری: نتایج نیز نشان داد، مدل مورد مطالعه از برازش نسبتاً مطلوبی برخوردار بوده است.

دریافت مقاله: ۱۴۰۰/۰۳/۱۰

اصلاح مقاله: ۱۴۰۰/۰۵/۱۵

پذیرش نهایی: ۱۴۰۰/۰۶/۲۰

واژه‌های کلیدی:

الگوی هدایت تحصیلی، توزیع جمعیت، دانش آموزان، داده بنیاد

نحوه ارجاع دهی به مقاله:

سالاری، ی. اسلام‌پناه، م. لایی، س. موسوی، ف. (۱۴۰۰). مدل پارادایمی عوامل مؤثر بر هدایت تحصیلی برای توزیع مناسب دانش آموزان در رشته‌های موجود با رویکرد آمیخته. دوفصلنامه مطالعات روان‌شناختی نوجوان و جوان، ۲(۱): ۳۳۱-۳۴۶

نوع مقاله:

پژوهشی اصیل

۱. یحیی سالاری: دانشجوی دکتری، گروه مدیریت آموزشی، واحد کرمانشاه، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمانشاه، ایران، ۲. مریم اسلام‌پناه: استادیار گروه مدیریت آموزشی، واحد کرمانشاه، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمانشاه، ایران، ۳. سوسن لایی: استادیار گروه مدیریت آموزشی، واحد کرمانشاه، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمانشاه، ایران، ۴. فرانک موسوی: دانشیار گروه مدیریت آموزشی، واحد کرمانشاه، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمانشاه، ایران.

✉ مکاتبات مربوط به این مقاله باید خطاب به مریم اسلام‌پناه استادیار گروه مدیریت آموزشی، واحد کرمانشاه، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمانشاه، ایران است.

پست الکترونیکی: eslampanahmary@gmail.com

مقدمه

هدایت تحصیلی یکی از مهم‌ترین و سرنوشت‌سازترین موضوعات در زندگی هر فرد به حساب می‌آید. پیچیدگی و دگرگونی دنیای کار، سرعت فرآیند، رشد تکنولوژی، تقاضای روز افزون برای ورود به برخی مشاغل و نیاز به کسب دانش و مهارت‌ها با توجه به تفاوت‌های فردی، موجب برهم خوردن تعادل آموزش و بازار کار شده و مشکلاتی را در چگونگی هدایت استعدادها، راهنمایی شغلی و تصمیم‌گیری حرفه‌ای به وجود آورده است (والکر، زیلین، بهرمن و استرناد، ۲۰۱۷). هدایت تحصیلی، فرایند ارائه خدمات راهنمایی و مشاوره به دانش آموزان برای آشنایی با استعدادها، علایق، توانایی‌ها و ویژگی‌های شخصیتی خویش از طریق مشاوره فردی، گروهی، ارزیابی‌ها، مصاحبه با والدین و تکمیل چک‌لیست‌های مربوط از یک طرف و شناخت با شاخه‌ها و رشته‌های تحصیلی، حرف و مشاغل مورد نیاز جامعه از طریق ارائه بروشورها، بولتن‌ها، اطلاعات آماری از مشاغل و نیازهای جامعه در برنامه درسی رسمی و غیررسمی برای انتخاب آگاهانه شاخه و رشته تحصیلی مناسب است (ماده ۱ آیین‌نامه کمیته تخصصی هدایت تحصیلی، ۱۳۹۵). هدایت تحصیلی تحت تأثیر عوامل متعددی است که باید توسط مدیران و رهبران آموزشی مدیریت شوند و این بیانگر این است که مدیریت هدایت تحصیلی ضعیف است و از وضعیت متناسبی برخوردار نیست (لاوتون، ۲۰۱۸). بنا به مطالعات (جارادات و مصطفی، ۲۰۱۷؛ لاوتون، ۲۰۱۸). بیشتر مدیران مدارس کمتر در برنامه‌ریزی‌های خود، به هدایت تحصیلی توجه دارند و بیشتر وقت آن‌ها صرف امور اداری از نوع کارتابل الکترونیکی می‌شود و به گونه‌ای شکل بوروکراسی اداری از نوع کاغذبازی به الکترونیکی تبدیل شده است که موجب شده از اهداف اصلی آموزش و پرورش که همانا فراهم سازی بستری برای هدایت تحصیلی دانش آموزان است، مدیران را باز دارد (مو و فوسناچت، ۲۰۱۹). این در حالی است که راهنمایی و هدایت تحصیلی، برای دانش آموزانی

که به خاطر عملکرد تحصیلی ضعیف قصد ترک تحصیل دارند، بسیار مهم و سرنوشت ساز است (جاما، ۲۰۱۶). بنا به مطالعات (چولینو^۱ و همکاران، ۲۰۱۸؛ سوپریانتو^۸ و همکاران، ۲۰۱۹). انتخاب رشته تحصیلی دانش آموزان از توزیع نابرابری برخوردار است و این امر تا حدی است که منحنی انتخاب رشته تحصیلی دچار کجی یات چولگی شده است چنانکه بیشتر دانش آموزان رشته‌های علوم تجربی و ریاضی را انتخاب می‌کنند و تعداد کمتری در رشته‌های فنی-حرفه‌ای و کاردانش ثبت نام می‌کنند. بر اساس آمار (۱۴۰۰-۱۳۹۹) از میان آمار کل دانش آموزان ثبت نام شده در پایه دهم یک میلیون و ۶۵۴ هزار و ۵۰۲ نفر وارد دبیرستان‌های شاخه نظری، ۳۸۸ هزار و ۱۹ نفر در هنرستان‌های فنی و حرفه‌ای و ۴۴۹ هزار و ۸۶۷ نفر در نشانگر توزیع نابرابر جمعیت دانش‌آموزی در رشته‌های تحصیلی است که بیانگر هدایت تحصیلی نادرست است که در آینده شغلی آن‌ها ناکارآمد است.

بنا به مطالعات (تولانویچ^۹، ۲۰۲۱؛ کاسو^{۱۰} و همکاران، ۲۰۲۱) برگزاری آزمون‌های استعداد سنج در مدرسه به منظور هدایت تحصیلی دانش آموزان ضروری است. بنا به مطالعات (رول و هونگ^{۱۱}، ۲۰۱۳؛ میمیس^{۱۲} و همکاران، ۲۰۱۹) ایجاد فضای آموزشی انگیزه ساز به منظور هدایت تحصیلی دانش آموزان لازم است. مطالعه (پاسچال و امکیولو^{۱۳}، ۲۰۲۱) نشان داد، فراهم سازی سازوکارهای مشاوره در مدرسه و توسعه آن‌ها برای تسهیل بخشی انتخاب رشته تحصیلی دانش آموزان از وظایف مدیران مدارس است. در چنین حالتی است که امکان انتخاب متناسب رشته تحصیلی مبتنی بر استعدادها و علائق دانش آموزان میسر می‌شود (آیتریلیس، کامیس و فیتسیلیس^{۱۴}، ۲۰۱۷). بنا به مطالعه (کرم دوست، ۱۳۹۶) شکوفایی استعدادهای دانش آموزان با هدایت

- 8 . Supriyanto
- 9 . To'lanovich
- 10 . Kaso
- 11 . Rowell, & Hong
- 12 . Mimis
- 13 . Paschal, & Mkulu
- 14 . Iatrellis, Kameas, & Fitsilis

- 1 . Walker, Zelin, Behrman, & Strnad
- 2 . Lawton
- 3 . Jaradat, & Mustafa
- 4 . Lawton
- 5 . Mu, & Fosnacht
- 6 . Jama
- 7 . Cholewa

روش پژوهش

تحقیق حاضر از نظر هدف کاربردی و از لحاظ روش مطالعه‌ای، آمیخته پیشرفته با رویکرد کیفی-کمی است. در بخش (کیفی) به منظور ارائه مدل هدایت تحصیلی و توزیع متناسب دانش آموزان در رشته‌های موجود از روش تحقیق نظریه داده بنیاد استفاده شد و در آن با استفاده از مدل اشتراوس کوربین شرایط علی، زمینه‌ای، راهبردی، مداخله‌ای و پیامدهای هدایت تحصیلی شناسایی شد. سپس در قسمت دوم به شیوه توصیفی-پیمایشی مدل ارائه شده، آزمون گردید و به شیوه مدل یابی معادلات ساختاری برازش آن مشخص شد. جامعه آماری تحقیق در قسمت اول (کیفی) مشتمل بر کلیه کارشناسان و خبرگان آموزش و پرورش کرمانشاه بوده است. جامعه آماری این تحقیق در قسمت دوم شامل کلیه مدیران مدارس دوره اول متوسطه شهر کرمانشاه (۱۴۰۰-۱۳۹۹) بوده است. شیوه نمونه‌گیری در بخش اول به صورت هدفمند تا اشباع نظری داده بود که در نهایت تعداد ۱۰ نفر از خبرگان و کارشناسان رده ستادی آموزش و پرورش شهر کرمانشاه برای تحقیق انتخاب شدند. شیوه نمونه‌گیری در بخش دوم، کلیه مدیران مدارس دوره دوم متوسطه شهر کرمانشاه بودند که به دلیل محدودیت جامعه آماری به صورت تمام شماری به تعداد ۱۵۰ نفر مدیر برای تحقیق انتخاب شدند.

ابزار پژوهش

در این تحقیق ابزار جمع‌آوری اطلاعات در دو دسته بوده است: در بخش اول از مصاحبه عمیق و نیمه ساختاریافته برای جمع‌آوری اطلاعات در رابطه با شرایط علی، شرایط راهبردی، شرایط زمینه‌ای، شرایط مداخله‌ای و شرایط پیامدی استفاده به عمل آمد. در بخش دوم از پرسشنامه محقق ساخته برگرفته از گدهای جمع‌آوری شده در بخش کیفی برای جمع‌آوری اطلاعات استفاده شد. این پرسشنامه شامل ۱۷۰ گویه بود. برای تأمین روایی پرسشنامه‌ها از روایی محتوایی استفاده شد و بر اساس

تحصیلی آن‌ها در رابطه است. بنا به مطالعات (ستیاوان^۱ و همکاران، ۲۰۲۱؛ مک کری، ریچوم و ریجیو^۲، ۲۰۲۱) بهبود نگرش دانش آموزان نسبت به رشته‌های تحصیلی از طریق ارتقای سطح اطلاعات آن‌ها در هدایت تحصیلی مؤثر است. مادامی که سطح اطلاعات دانش آموزان نسبت به رشته‌های تحصیلی ضعیف باشد، رفتار رماه‌ای وار در انتخاب رشته تحصیلی خواهند داشت چنانکه بدون در نظر گرفتن شرایط فردی، به تبعیت از سایر دانش آموزان دست به انتخاب رشته‌هایی می‌زنند که با استعداد و علائق واقعی آن‌ها منطبق نیست و از این رو در ادامه تحصیل دچار افت تحصیلی می‌شوند و چه بسا این امر موجب ترک تحصیل آن‌ها می‌شود و یا اینکه چنانکه باید و شاید در رشته تحصیلی مورد نظر، به سطحی از شکوفایی تحصیلی دست نمی‌یابند (جروین و سوپوتنیک^۳، ۲۰۲۱) و این امر مانع جدی پیشرفت تحصیلی آن‌ها شود. چنانکه سطح آگاهی دانش آموزان باید در رابطه با دسته عواملی که محدود کننده انتخاب رشته تحصیلی آن‌هاست باید افزایش یابد (رضاپور شاقولی^۴ و همکاران، ۲۰۲۲). مطالعه (بریو، اینکتیا و کورانتنجی^۵، ۲۰۲۱) نشان داد، جدا از عوامل محدود کننده انتخاب رشته تحصیلی، راهبردهای به منظور پیشبرد هدایت تحصیلی دانش آموزان باید از سوی مدیریت مدارس فراهم شود که منجر به درست‌نمایی هدایت تحصیلی می‌شود. این در حالی است که مدیران مدارس همواره در راستای به دست دادن راهبردهای تسهیل بخشی انتخاب رشته تحصیلی برای دانش آموزان تلاش نمایند و در این راستا از برنامه‌ریزی‌های متناسبی برخوردار باشند. با توجه به اینکه هدایت تحصیلی یکی از موضوعات مهمی است که در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش بر آن تأکید شده است (زرافشان، ۱۳۹۵) مسئله اصلی تحقیق حاضر عبارت است از اینکه وضعیت موجود هدایت تحصیلی چگونه بوده است و بر اساس شناسایی عوامل مؤثر بر هدایت تحصیلی دانش آموزان، چه مدلی را می‌توان برای توزیع متناسب در رشته‌های تحصیلی را ارائه کرد؟

4 . Rezapur-Shahkolai & etal
5 . Brew, Nketiah, B, & Koranteng

1 . Setiawan
2 . McCray, Beachum, & Reggio
3 . Jarvin, & Subotnik

$$100 * \frac{\text{تعداد توافقی} \times 2}{\text{کل تعداد کدها}} = \text{درصد پایایی}$$

یافته‌ها

سؤال اول پژوهش

ابعاد و مؤلفه‌های هدایت تحصیلی برای انتخاب رشته دانش آموزان به منظور توزیع مناسب دانش آموزان در رشته‌های موجود با رویکرد نظریه داده بنیاد کدامند؟

نظرات خبرگان و اساتید فن، پرسشنامه‌های نهایی تهیه شد. برای تأمین اعتبار پرسشنامه از روش آلفای کرونباخ استفاده گردید که ضرایب اعتبار آن‌ها در جداول بالا آمده است. برای تأمین اعتبار داده‌ها و به منظور بالا بردن کیفیت تحقیق، روند جستجوی مقالات توسط دو نفر از اساتید خبره که آشنایی کامل با روش‌های جستجو و منابع اطلاعاتی دارند، استفاده گردید. همچنین برای تأیید پایایی، از فرمول تعیین پایایی (گالوین^۱، ۲۰۱۵) استفاده شد.

جدول ۱. کدگذاری باز و مؤلفه‌های مربوط به شرایط علی هدایت تحصیلی و توزیع دانش آموزان در رشته‌های موجود

کدهای باز	کدهای محوری	کدهای گزینشی	شرایط علی
۱-آزمون عملکرد تحصیلی دانش آموزان در سه پایه هفتم، هشتم و نهم (کد A1)، ۱۵۵-آزمون توانایی واقعی دانش آموزان (کد A10)، ۶-آزمون توانایی‌های الکترونیکی (کد A2)، ۷۴-بررسی فاصله عملکرد دانش آموزان با واقعیت یادگیری آن‌ها (کد A8)	آزمون عملکرد	آزمون	
۱۴-آزمون رغبت یابی حوصلگی (کد A3)، ۲۸-آزمون رغبت (کد A5)	آزمون رغبت سنج		
۲۷-آزمون استعداد (کد A4)، ۶۰-توانایی و مهارت (کد A6) ۶۶-برگزاری آزمون مجدد (کد A7) ۷۸-حذف برخی از گزینه‌ها در انتخاب رشته، مانند آزمون‌ها (کد A9)	آزمون ظرفیت‌ها		
۱۶-انجام کلیه فرایندها با دقت زیر نظر مدیر مشاور مدرسه (کد H2) ۱۳۷-تجهیز هدایت تحصیلی به ابزارها و شیوه‌های علمی و اثربخش (کد H15) ۱۴۳-کمک به انتخاب آگاهانه رشته تحصیلی و مسیر آینده شغلی و حرفه‌ای دانش آموزان (کد H12) ۱۳۸-توجه به ماهیت هدایت تحصیلی (کد H16) ۱۳۵-کمک به هدایت متوازن دانش آموزان به شاخه‌ها و رشته‌ها تحصیلی (کد H13) ۱۴۹-شروع فرایند هدایت تحصیلی در سال‌های هفتم و هشتم به منظور آشنایی بیشتر دانش آموزان با رشته‌ها (کد H19) ۱۲۵-تدوین برنامه هدایت تحصیلی به صورت مدرن‌تر و با فاکتورهای نظرسنجی (کد H4) ۱۵۰-افزایش آگاهی دانش آموزان در رابطه با رشته تحصیلی و آینده شغلی رشته‌ها (کد H20)	راهنمایی با توجه به نیازهای جامعه		شرایط علی
۳-هدایت تحصیلی در پایه نهم (کد H1) ۱۲۸-انعکاس صدای مشاوران در بیان مشکلات هدایت تحصیلی (کد H6) ۱۳۲-ارائه خدمات راهنمایی و مشاوره به دانش آموز (کد H10) ۱۳۳-شناسایی و شناساندن استعداد، توانایی، علاقه و ویژگی‌های شخصیتی دانش آموزان (کد H11) ۱۳۶-هدایت تحصیلی بر اساس فطرت و نیازهای دانش آموزان (کد H14) ۱۲۹-توجه بیشتر معلمان به فرایند هدایت تحصیلی (کد H7)	راهنمایی مبتنی بر استعدادها		هدایت تحصیلی

۱۳۰- جدی گرفتن فرم‌های هدایت تحصیلی از طرف دانش آموزان (کُد H8)		
۱۴۱- توجه به ارزش‌های فلسفی و دینی در جهت‌گیری‌های تحصیلی و شغلی کشور (کُد H18)	راهنمایی با توجه به ارزش‌ها	
۸۶- قوانینی که برای هدایت تحصیلی تدوین شده (کُد H3)		
۷۹- مشکل خانواده‌ها با هدایت تحصیلی مشاوران (H2)	راهنمایی بر اساس انتظارات والدین	
۱۴۰- توجه به ارزش‌های والدین در جریان هدایت تحصیلی فرزندان (کُد H17)		
۱۲۷- مشارکت بیشتر والدین و درگیر کردن والدین در فرایند هدایت تحصیلی (کُد H5)		
۱۳۱- برگزاری جلسات توجیهی با اولیا و دانش آموز و مشاور (کُد H9)		
۵۹- جنس (کُد MA10)	نگرش مبتنی بر همتایان	نگرش تحصیلی
۴۷- گروه‌های همسالان (کُد MA4)		
۱۱۷- تعیین منطقی نیاز جامعه (کُد MA11)	نگرش اجتماعی	
۱۴۴- در نظر گرفتن وقایع جامعه (کُد MA12)		
۱۴۶- فرهنگ‌سازی طولانی مدت در سطوح مختلف جامعه (کُد MA13)		
۱۶۰- معرفی مشاغل و نیاز جامعه به این مشاغل (کُد MA14)		
۴۶- افراد اثرگذار در زندگی فرد (کُد MA3)		
۵۴- بازار کار (کُد MA7)		
۴۸- رسانه‌ها و وسایل ارتباط جمعی (کُد MA5)	نگرش علمی- فرهنگی	
۵۰- پیشرفت علم و تکنولوژی (کُد MA6)		
۵۷- ارزش‌ها و نگرش‌ها (کُد MA8)		
۵۸- اعتقادات (کُد MA9)		
۳۱- انگیزه (کُد MO1)	درونی	
۶۲- اهداف و انگیزه‌های فردی (کُد MO3)		
۶۳- تجربیات دانش آموزان (کُد MO4)		
۶۴- خودباوری و استقلال (کُد MO5)		انگیزه
۴۴- محیط آموزشی (کُد MO2)	بیرونی	
۹۱- ایجاد جذابیت در سایر شاخه‌ها (کُد MO5)		
۱۰۱- تأثیرگذاری فضای کلی جامعه بر انتخاب رشته دانش آموز (کُد MO6)		
۲- نظرات دانش آموزان، اولیاء، معلمان، آزمون توانایی و رغبت و مشاور مدرسه (کُد N1)	نمره نظرات	نمره
۸- فرم نظرسنجی از اولیا (N3)		
۹- فرم نظرسنجی از دانش آموز (کُد N5)		
۱۰- فرم نظرسنجی از مشاور (کُد N7)		
۵- برگزاری بر اساس یک فرآیند صد امتیازی (کُد N11)		
۱۸- لحاظ گردیدن تمام امتیازات در انتخابات رشته تحصیلی (کُد N2)	نمره امتیازات	
۲۲- بیشترین سهم را در هدایت تحصیلی نمره دارد نه مشاوره (کُد N4)		
۲۳- صداقت در پاسخگویی آزمون‌ها و اجرای شیوه صحیح آن‌ها (کُد N6)		
۲۵- تکیه‌ی بیش از حد به نمرات دروس و توجه کمتر به آزمون‌های رغبت و استعداد (N8)		
۲۶- نمرات دوران متوسطه اول (N9)		
۸۰- بهبود آزمون‌های هدایت تحصیلی (N10)		
۱۱- نمرات دبیران (N12)		
۱۲- آزمون تسلط (N13)		
۱۳- آزمون حافظه (N14)		

ارزش‌ها، راهنمایی بر اساس انتظارات والدین، نگرش تحصیلی (نگرش مبتنی بر همتایان، نگرش اجتماعی، نگرش علمی- فرهنگی)، انگیزه (درونی و بیرونی)، نمره (نمره نظرات، نمره امتیازات) بوده است.

بر اساس جدول ۲، شرایط عالی هدایت تحصیلی و توزیع دانش آموزان در رشته‌های موجود مبتنی بر پنج کُد محوری آزمون (آزمون عملکرد، آزمون رغبت سنج، آزمون ظرفیت‌ها)، هدایت تحصیلی (راهنمایی با توجه به نیازهای جامعه، راهنمایی مبتنی بر استعدادها، راهنمایی با توجه به

جدول ۲. کدگذاری باز و مؤلفه‌های مربوط به شرایط زمینه‌ای هدایت تحصیلی و توزیع دانش آموزان در رشته‌های موجود

کدهای گزینشی	کدهای محوری	کدهای باز
زمینه‌یابی مشاوره‌ای شرایط زمینه‌ای	آماده‌سازی زمینه مشاوره	۴- طراحی سؤالات بر پایه مسائل روان‌شناختی (کُد AH1) ۱۲۳- شروع فرایند از پایه دهم (کُد AH10) ۱۶۶- برگزاری آزمون شیوه‌نامه هدایت تحصیلی و انتخاب رشته (کُد AH16) ۱۱۰- توجه به رشته‌های تحصیلی نظری از جمله ریاضی فیزیک و انسانی و معارف (کُد AH8) ۱۱۹- جستجوی مؤلفه‌های مؤثر در انتخاب رشته صوری (کُد AH9)
	سازوکارهای مشاوره	۱۴۵- ظرفیت رشته‌های پر متقاضی در دانشگاه‌ها (کُد AH11) ۱۴۷- بازنگری در رشته‌های تحصیلی (کُد AH12) ۶۹- جدیت مشاور آموزشگاه (کُد AH8) ۱۵۱- گروهی بندی ارائه خدمات مشاوره فردی، گروهی (کُد AH1)
	خدمات مشاوره	۱۶۹- تعیین ساعتی در برنامه درسی دانش آموزان به عنوان مشاوره شغلی (کُد AH17) ۱۶۱- هدایت دانش آموزان به رشته‌های متفاوت (کُد AH15) ۱۵۷- توضیحات بسیار شفاف و جامع برای دانش آموز و اولیا آن‌ها (AH14) ۷- برگزاری آزمون‌های مشاوره‌ای (توانایی و رغبت) (کُد AH2) ۱۷- پاسخ دادن دانش آموزان با حوصله و دقت به آزمون‌های مشاوره‌ای (کُد AH3) ۱۹- معرفی رشته‌های هنرستان‌ها توسط مسئولین هنرستان‌ها (کُد AH4) ۳۸- انطباق سازی توانایی و علاقه (کُد AH5) ۵۵- انطباق سازی هوش و استعداد (کُد AH6) ۵۶- بررسی تنوع علاقه و رغبت (کُد AH7)

زمینه مشاوره، سازوکارهای زمینه مشاوره و خدمات مشاوره) بوده است.

بر اساس جدول ۲، شرایط زمینه‌ای هدایت تحصیلی و توزیع دانش آموزان در رشته‌های موجود مبتنی بر یک کُد گزینشی زمینه‌یابی مشاوره‌ای با سه کُد محوری (آماده‌سازی

جدول ۳. کدگذاری باز و مؤلفه‌های مربوط به شرایط مداخله‌ای هدایت تحصیلی و توزیع دانش آموزان در رشته‌های موجود

کدهای گزینشی	کدهای محوری	کدهای باز
		۱۵- وجود دخالت والدین در آزمون توانایی و رغبت (کُد ABS1) ۳۹- محیط خانواده (کُد ABS2) ۹۲- عدم آگاهی خانواده از نیازهای جدید بازار کار و جریان هدایت تحصیلی دانش آموزان (کُد ABS26)

<p>۱۰۳- فشار والدین (کُد ABS36)</p> <p>۱۰۵- تغییر دیدگاه سنتی دانش آموزان و خانواده‌ها نسبت به رشته‌های خاص (کُد ABS37)</p> <p>۱۰۷- چشم و هم‌چشمی‌های دانش آموزان و خانواده‌ها (کُد ABS39)</p> <p>۴۲- اصرار خانواده‌ها بر بعضی از رشته‌ها (کُد ABS4)</p> <p>۱۱۵- فشارهای اولیا و رسانه‌ها (کُد ABS44)</p> <p>۱۱۶- برنامه‌ریزی مناسب ولی اجرای نامناسب و بدون توجه به برنامه‌ریزی‌های انجام شده (کُد ABS45)</p> <p>۱۲۱- القای سنتی والدین به دانش آموزان برای انتخاب رشته‌هایی تحصیلی برای آینده شغلی بهتری (کُد ABS47)</p> <p>۱۷۱- عدم آگاهی والدین از نیازهای بازار کار (کُد ABS51)</p> <p>۱۷۲- عدم آگاهی والدین از فرایند هدایت تحصیلی (کُد ABS52)</p>	<p>شرایط مداخله‌ای</p> <p>نگرش اولیای دانش آموزان</p> <p>موانع هدایت تحصیلی دانش آموزان</p>
<p>۶۷- بی هدفی و سردرگمی (کُد ABS10)</p> <p>۴۳- کلاف سر در گم هدایت تحصیلی برای دانش آموزان (کُد ABS43)</p> <p>۷۷- نبود توازن بین انتخاب رشته و موقعیت شغلی (کُد ABS16)</p> <p>۴۳- نبود توازن بین رشته (کُد ABS55)</p> <p>۹۸- ناهماهنگی بین رشته‌های تحصیلی و بازار کار بیرونی (کُد ABS32)</p> <p>۱۰۶- عدم آشنایی کامل دانش آموزان با توانایی‌های خود (کُد ABS38)</p> <p>۱۰۸- عدم انطباق انتخاب رشته تحصیلی دانش آموزان با میزان توانمندی (کُد ABS40)</p> <p>۱۰۹- پیامدهای توزیع نامتوازن دانش آموزان در رشته‌های تحصیلی (کُد ABS41)</p> <p>۱۱۳- بی برنامه‌گی و عدم هماهنگی در میان هدایت تحصیلی (کُد ABS42)</p> <p>۱۲۰- انتخاب نادرست و آشنا نبودن دانش آموزان با رشته (کُد ABS46)</p> <p>۱۷۴- عدم انطباق رشته انتخابی با مهارت‌های قبلی دانش آموزان (کُد ABS54)</p> <p>۱۷۵- عدم توجه به هوش دانش آموزان در انتخاب رشته (کُد ABS55)</p>	<p>نداشتن برنامه‌ریزی</p>
<p>۴۹- وجود آزمون‌های مشاوره‌ای کم اثر (کُد ABS6)</p> <p>۱۷۰- عدم توجه به استعداد و نمره عملی (کُد ABS50)</p> <p>۹۵- عدم آگاهی مدیران، مشاوران، دبیران نسبت به ابعاد مختلف جریان هدایت تحصیلی دانش آموزان (کُد ABS29)</p> <p>۹۶- نبودن یکپارچه از صف تا ستاد نسبت به جریان هدایت تحصیلی دانش آموزان (کُد ABS30)</p> <p>۴۱- کم رنگ شدن نقش مشاور (کُد ABS3)</p> <p>۶۱- کم توجهی به ویژگی‌های شخصیتی (کُد ABS8)</p>	<p>کم توجهی مربیان و مشاوران مدرسه</p>
<p>۶۸- نبود اشتغال بعد از فارغ‌التحصیلی (کُد ABS11)</p> <p>۷۲- بی انگیزگی دانش آموزان در فرایند هدایت تحصیلی (کُد ABS14)</p> <p>۸۲- نبود ظرفیت شغلی (کُد ABS18)</p> <p>۸۷- عدم ارتباط بین نیازهای شغلی و رشته‌های تحصیلی در دانشگاه‌ها (کُد ABS22)</p> <p>۸۸- بیکاری بالای فارغ‌التحصیلان دانشگاهی (کُد ABS23)</p> <p>۸۹- پایین بودن مهارت‌های فارغ‌التحصیلان با نیازهای مشاغل جدید (کُد ABS24)</p> <p>۹۰- پایین بودن روحیه کار آفرینی افراد (کُد ABS25)</p>	<p>بیکاری فارغ‌التحصیلان</p>
<p>۷۰- هجوم به رشته‌های علوم تجربی و خالی ماندن صندلی رشته‌های ریاضی فیزیک و انسانی (کُد ABS12)</p> <p>۹۹- جذابیت کاذب و دست نیافتنی برخی رشته‌ها (کُد ABS33)</p>	<p>سوگیری رشته‌ای</p>

۹۷- نادیده گرفتن نقش برنامه درسی در هدایت تحصیلی (کُد ABS31)	
۱۰۰- مداخلات هیجانی و غیرواقع بینی اولیا (کُد ABS34)	
۱۰۲- توجه زیاد دانش آموزان فقط بر اساس علاقه صرف (کُد ABS35)	
۷۳- انتخاب رشته علوم انسانی توسط دانش آموزان ضعیف (کُد ABS15)	
۷۶- ترس جدایی از دوستان (کُد ABS15)	
۸۳- تجمع در رشته تجربی (کُد ABS19)	
۱۶۳- عدم آگاهی و علاقه نداشتن به رشته تحصیلی موجود (کُد ABS48)	
۱۷۳- عدم انطباق رشته انتخابی با استعداد دانش آموزان (کُد ABS53)	
۷۱- عدم رغبت به رشته‌های فنی حرفه‌ای (کُد ABS13)	
۷۵- عدم وجود رشته‌های هنر در هنرستان‌های فنی حرفه‌ای و کارو دانش (کُد ABS14)	
۸۱- اصرار بر رشته تجربی و تبعات آن ظرفیت مدارس در هر رشته محدود است (کُد ABS17)	بی‌توجهی به رشته‌های فنی
۸۴- محدودیت هنرستان‌ها برای رشته‌های فنی (کُد ABS20)	
۸۵- عدم جذابیت رشته‌های کار و دانش (کُد ABS21)	
۹۳- عدم ایفای نقش صدا و سیما در فرهنگ سازی مناسب در مورد هدایت تحصیلی دانش آموزان	
۹۴- عدم ارتباط مناسب بین بخش صنعت با هنرستان	

بر اساس جدول ۳، شرایط مداخله‌ای هدایت تحصیلی و کم‌توجهی مربیان و مشاوران مدرسه، بیکاری توزیع دانش آموزان در رشته‌های موجود مبتنی بر شش فارغ‌التحصیلان، سوگیری رشته‌ای، بی‌توجهی به کُد محوری (اولیای دانش آموزان، نداشتن برنامه‌ریزی، رشته‌های فنی) بوده است.

جدول ۴. کدگذاری باز و مؤلفه‌های مربوط به شرایط راهبردی هدایت تحصیلی و توزیع دانش آموزان در رشته‌های موجود

کدهای گزینشی	کدهای محوری	کدهای باز	شرایط راهبردی
دوری والدین از تحمیل نظر خود	۴۵- توجه اولیا جهت جلوگیری از القاء نظر خود به دانش آموز بدون در نظر گرفتن علاقه و توانمندی (کُد S10)		
راهبرد روان‌شناختی	خود استعدادی دانش آموزان	۳۵- آشنا ساختن دانش آموزان با شاخه‌ها و زیرشاخه‌های موجود در رشته‌ها (کُد S7)	
	خود رغبت یابی دانش آموزان	۳۶- تأکید بر خودشناسی و علاقه‌مندی در انتخاب رشته تحصیلی (کُد S8)	
راهبرد نظارتی	نظارت بر فرایند هدایت تحصیلی	۱۵۸- نظارت بر فرایند اجرای انتخاب رشته (کُد S14) ۵۱- زمینه‌های اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی (کُد S11) ۵۲- روش ورود به آموزش عالی (کُد S12) ۵۳- ظرفیت پذیرش (کُد S13)	
راهبرد اطلاعاتی	آگاهی بخشی	۲۱- آگاهی دادن به والدین به صورت ملموس تر عینی (کُد AW1) ۱۴۸- آشنا کردن دانش آموزان با همه رشته‌ها و گرایش‌های رشته‌های نظری و فنی و کاردانش (کُد AW10) ۱۵۲- اطلاع رسانی و آگاهی بخشی (کُد AW11) ۱۶۷- آشنا ساختن دانش آموزان با رشته (کُد AW12) ۱۶۸- آموزش به دانش آموزان با نحوه صحیح (کُد AW13)	

- ۲۴- آگاهی بخشی به والدین در زمینه رشته‌های موجود در وضعیت آن‌ها (کُد AW2)
- ۳۴- معرفی دروس رشته مور نظر (کُد AW3)
- ۳۷- توجیه دانش آموز و آینده شغلی رشته مورد نظر (کُد AW4)
- ۴۰- آشنا ساختن دانش آموزان با شاخه‌ها و زیرشاخه‌های موجود در رشته‌ها (کُد AW4)
- ۱۰۴- آموزش مناسب (کُد AW5)
- ۱۱۲- توجیه دانش آموز ... اولیاء (کُد AW7)
- ۱۲۲- آگاهی بخشی به دانش آموزان (کُد AW8)
- ۱۱۱- آشنا ساختن دانش آموزان به این رشته‌ها (کُد AW6)
- ۱۲۴- در مورد رشته‌ها آگاهی و اطلاع داشته باشند (کُد AW9)

بر اساس جدول ۴، شرایط راهبردی هدایت تحصیلی و خود، خود استعدادیابی دانش آموزان، خود رغبت یابی توزیع دانش آموزان در رشته‌های موجود مبتنی بر سه کُد دانش آموزان)، راهبرد نظارتی نظارت بر فرایند هدایت گزینشی راهبرد روان‌شناختی (دوری والدین از تحمیل نظر تحصیلی و راهبرد اطلاعاتی (آگاهی بخشی) بوده است.

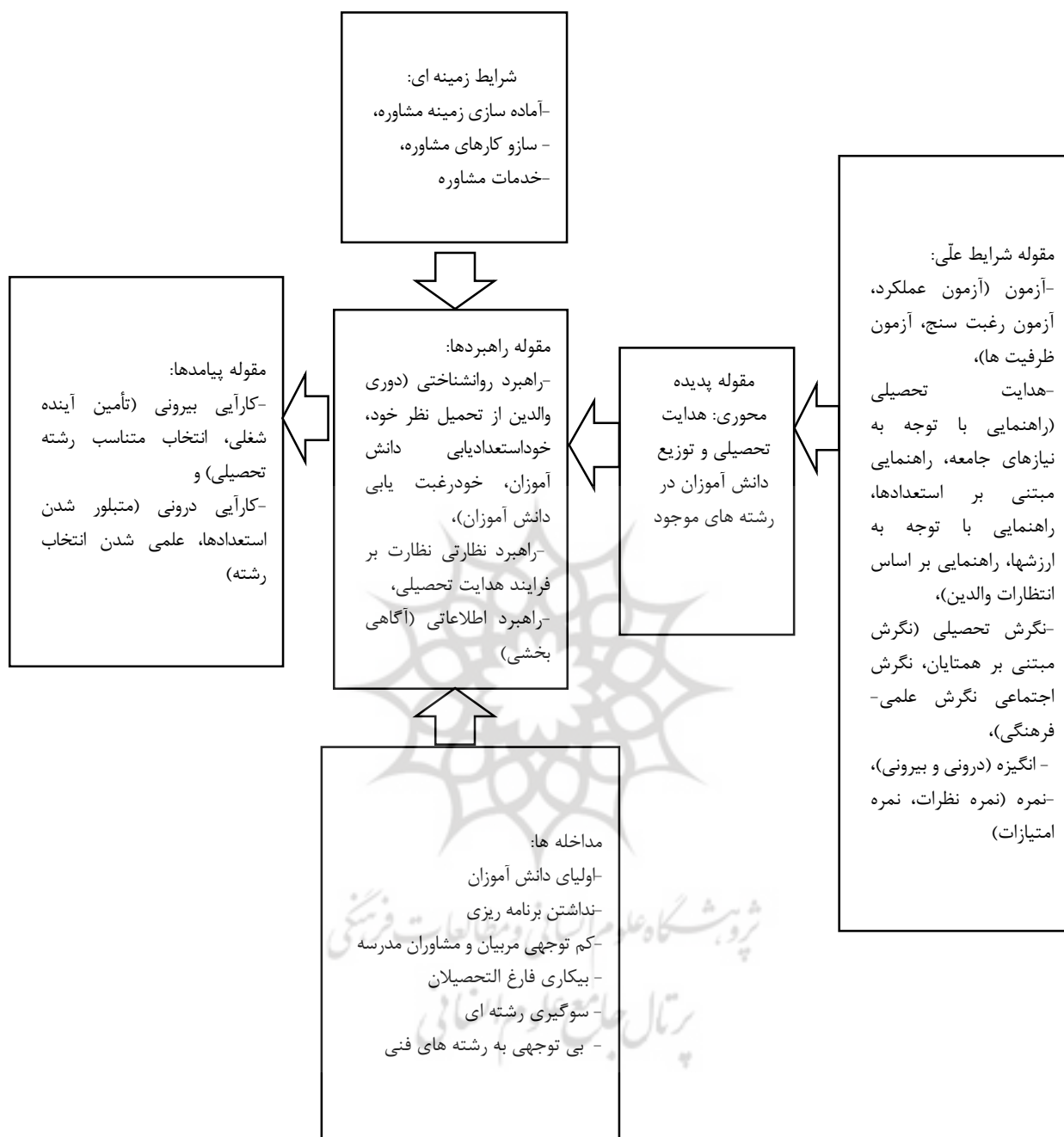
جدول ۵. کدگذاری باز و مؤلفه‌های مربوط به شرایط پیامدی هدایت تحصیلی و توزیع دانش آموزان در رشته‌های موجود

کدهای گزینشی	کدهای محوری	کدهای باز
شرایط پیامدی	تأمین آینده شغلی	۱۱۸- تأمین امنیت شغلی بر سایر شاخه‌ها (کُد P1) ۱۶۴- به وجود آمدن هماهنگی بین شغل آینده افراد و رشته تحصیلی (کُد P13) ۱۶۵- دقت در انتخاب رشته تحصیلی (کُد P12) ۱۵۴- تسریع رشته‌ها و آینده شغلی آنان (کُد P7) ۱۴۲- توسعه رشد و استقلال ملی و دستیابی به انسجام فرهنگی (کُد P4)
کارآیی بیرونی	انتخاب متناسب رشته تحصیلی	۱۶۲- تصمیم‌گیری دانش آموزان بر اساس آگاهی و شناخت (کُد P10) ۱۷۰- تصمیم‌گیری دانش آموزان بر اساس علایق و توانایی‌ها (کُد P11)
کارآیی درونی	متبلور شدن استعدادها	۱۵۹- متبلور سازی استعداد تحصیلی دانش آموزان (کُد P9) ۱۵۶- توجه به توانمندی دانش آموزان (کُد P8)
علمی شدن انتخاب رشته	علمی شدن انتخاب رشته	۱۳۹- تأکید بر اهمیت یادگیری و به صورت یک جریان مداوم و پیوسته (کُد P3) ۱۴۳- اهمیت به فرم اولویت‌بندی (فرم شماره هفت) مدارس بدون توجه به این فرم (کُد P5) ۱۵۳- برگزاری جلسات آموزشی برای والدین و دانش آموزان (کُد P6) ۱۲۶- حمایت از مشاوران و رفع موانعی که برای مشاوران وجود دارد (کُد P2)

بر اساس جدول ۶، شرایط پیامدی هدایت تحصیلی و توزیع دانش آموزان در رشته‌های موجود مبتنی بر دو کُد محوری کارآیی بیرونی (تأمین آینده شغلی، انتخاب متناسب رشته تحصیلی) و کارآیی درونی (متبلور شدن استعدادها، علمی شدن انتخاب رشته) بوده است.

مدل هدایت تحصیلی به منظور توزیع مناسب دانش آموزان در رشته‌های موجود چگونه است؟

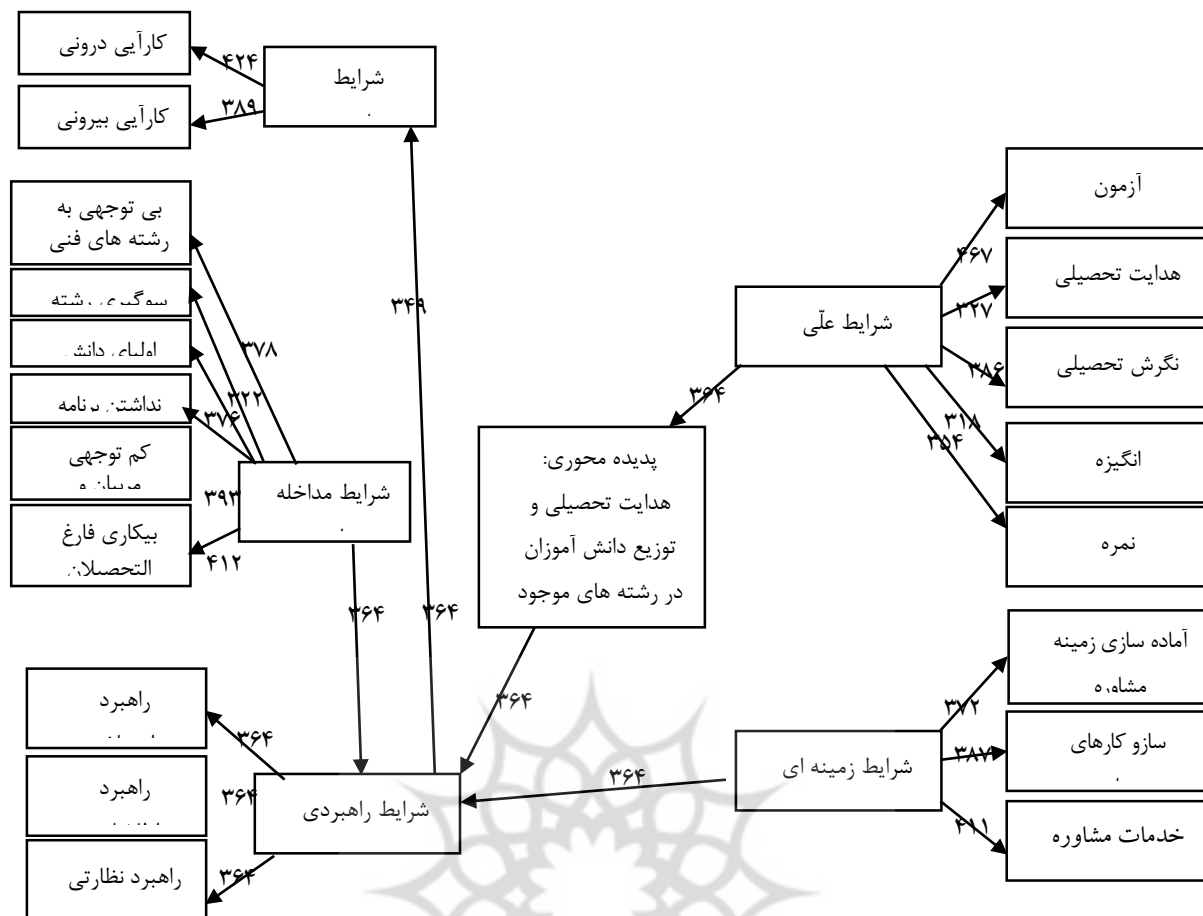
سؤال دوم تحقیق

شکل ۱. الگوی هدایت تحصیلی و توزیع دانش آموزان در رشته های موجود با رویکرد نظریه داده بنیاد

سؤال سوم تحقیق

برازش مدل ارائه شده ی هدایت تحصیلی به منظور توزیع مناسب دانش آموزان در رشته های موجود چگونه است؟

شکل ۲. الگوی آزمون شده هدایت تحصیلی و توزیع دانش آموزان در رشته‌های موجود با رویکرد نظریه داده بنیاد

جدول ۷. برازش الگوی آزمون شده هدایت تحصیلی و توزیع دانش آموزان در رشته‌های موجود

نتیجه	برآورد	شاخص‌های برازندگی
تأیید	۰/۹۶	شاخص نیکویی برازش (GFI)
تأیید	۰/۹۰	شاخص تعدیل شده نیکویی برازش (AGFI)
تأیید	۰/۰۶۴۹	ریشه استاندارد شده میانگین مجذور باقی مانده‌ها (RMSEA)
تأیید	۲۵۶/۸۳	مجذور کا (χ^2)
تأیید	۹۲	درجه آزادی (df)

نگرش تحصیلی، آزمون عملکردی و آزمون‌های مشاوره‌ای در هدایت تحصیلی دانش آموزان توجه چندانی نمی‌شود و بیشتر انتخاب رشته‌های تحصیلی از روی رفتارهای رمه‌ای و گله‌ای صورت می‌پذیرد. از این‌رو مدیران مدارس و رهبران آموزشی باید رفتار هدایت تحصیلی دانش آموزان را مدیریت و برنامه‌ریزی نمایند تا هرچند بیشتر جمعیت دانش آموزان دارای توزیع برابری در رشته‌های تحصیلی شود. بر اساس آمار (۱۴۰۰-۱۳۹۹) از میان آمار کل دانش آموزان ثبت نام شده در پایه دهم یک میلیون

بر اساس یافته‌های جدول ۷، $RMSEA=0/0649$ ، $P(\text{value})=0/045$ ، $AGFI=0/90$ ، $GFI=0/96$ ، $df=92$ ، $\chi^2=256/83$ و بیانگر این است که مدل مورد مطالعه از برازش نسبتاً مطلوبی برخوردار بوده است.

بحث و نتیجه‌گیری

علی‌رغم اینکه در انتخاب رشته‌های تحصیلی دانش آموزان به فرم نظرسنجی اولیای توجه می‌شود ولی به

رابطه با آزمون ظرفیت‌های دانش آموزان باید آزمون استعداد، توانایی و مهارت، برگزاری آزمون مجدد برای آن‌ها اجرا شود تا در انتخاب رشته تحصیلی از انحراف مسیر اصلی رشته تحصیلی دور شوند. عدم علاقه دانش آموزان در رشته‌های موجود و بی‌هدفی و سردرگمی و نبود اشتغال بعد از فارغ‌التحصیلی، هجوم به رشته‌های علوم تجربی و ریاضی فیزیک و خالی ماندن صندلی‌های رشته‌های علوم انسانی و عدم رغبت به رشته‌های فنی حرفه‌ای مشکلات دانش آموزان را در فرایند ادامه تحصیل در رشته‌هایی که متناسب با آن‌ها نیست فزونی می‌بخشد. یکی از شرایط علی هدایت تحصیلی و توزیع دانش آموزان در رشته‌های موجود مبتنی بر توجه به نگرش تحصیلی (نگرش مبتنی بر همتایان، نگرش اجتماعی، نگرش علمی- فرهنگی)، دانش آموزان است. بنا به مطالعات (ستیوان و همکاران، ۲۰۲۱؛ مک کری، ریچوم و ریجیو، ۲۰۲۱) بهبود نگرش دانش آموزان نسبت به رشته‌های تحصیلی از طریق ارتقای سطح اطلاعات آن‌ها در هدایت تحصیلی مؤثر است. نگرش دانش آموزان وابسته به میزان آگاهی آن‌ها نسبت به رشته‌های تحصیلی است. در صورتی که اطلاعات آن‌ها محدود باشد به همان اندازه انتخاب رشته تحصیلی برای آن‌ها محدود می‌شود. از این رو باید مدیران و رهبران آموزشی سطح آگاهی دانش آموزان و البته اولیای آن‌ها را در رابطه با کاربرد رشته‌های تحصیلی مختلف افزایش دهند تا حدی که دامنه انتخاب رشته برای آن‌ها گسترش یابد.

یکی از شرایط علی هدایت تحصیلی و توزیع دانش آموزان در رشته‌های موجود مبتنی بر توجه به انگیزه (درونی و بیرونی) دانش آموزان برای تحصیل است. نتایج تحقیق با مطالعات (رول و هونگ، ۲۰۱۳؛ میمیس و همکاران، ۲۰۱۹) همسویی داشته است. نتایج آن‌ها نیز نشان داد که هدایت تحصیلی وابسته به توجه به انگیزه دانش آموزان است. ایجاد فضای آموزشی انگیزه ساز به منظور هدایت تحصیلی دانش آموزان لازم است. ایجاد انگیزه در دانش آموزان منجر به گرایش آن‌ها نسبت انتخاب رشته‌های تحصیلی متناسب با استعدادها و علاقت آن‌ها می‌شود. مادامی که دانش آموزان از انگیزه لازم برای ورود به رشته تحصیلی انتخابی برخوردار نباشند در

و ۶۵۴ هزار و ۵۰۲ نفر وارد دبیرستان‌های شاخه نظری، ۳۸۸ هزار و ۱۹ نفر در هنرستان‌های فنی و حرفه‌ای و ۴۴۹ هزار و ۸۶۷ نفر در هنرستان‌های شاخه کاردانش ثبت نام کرده‌اند. این امر نشانگر توزیع نابرابر جمعیت دانش‌آموزی در رشته‌های تحصیلی است که بیانگر هدایت تحصیلی نادرست است که در آینده شغلی آن‌ها ناکارآمد است. این در حالی است که هدایت تحصیلی یکی از مهم‌ترین و سرنوشت‌سازترین موضوعات در زندگی هر فرد به حساب می‌آید. توزیع نابرابر جمعیت دانش آموزان در رشته‌های تحصیلی، موجب برهم خوردن تعادل آموزش و بازار کار شده و مشکلاتی را در چگونگی هدایت استعدادها، راهنمایی شغلی و تصمیم‌گیری حرفه‌ای به وجود آورده است (والکر، زیلین، بهرمن و استرناد، ۲۰۱۷). یافته‌های تحقیق حاضر نشان داد، یکی از شرایط علی هدایت تحصیلی و توزیع دانش آموزان در رشته‌های موجود مبتنی بر توجه به آزمون (آزمون عملکرد، آزمون رغبت سنج، آزمون ظرفیت‌ها) به عمل آمده برای دانش آموزان است. برگزاری آزمون عملکرد، رغبت سنج و ظرفیت‌های دانش آموزان مستلزم مدیریت سازوکارهای مشاوره‌ای از سوی مدیران و رهبران آموزشی در مدرسه است. مادامی که چنین بستری فراهم شود، هدایت تحصیلی دانش آموزان بر اساس انتخاب رشته تحصیلی متناسب با توانایی‌های آن‌ها به‌طور متناسب صورت می‌پذیرد. چنانکه مطالعه (پاسچال و امکیولو، ۲۰۲۱) نشان داد، فراهم سازی سازوکارهای مشاوره در مدرسه و توسعه آن‌ها برای تسهیل بخشی انتخاب رشته تحصیلی دانش آموزان از وظایف مدیران مدارس است. در چنین حالتی است که امکان انتخاب متناسب رشته تحصیلی مبتنی بر استعدادها و علاقت دانش آموزان میسر می‌شود (آیتریلیس، کامیس و فیتسیلیس، ۲۰۱۷). آزمون عملکرد تحصیلی دانش آموزان در سه پایه هفتم، هشتم و نهم، آزمون توانایی واقعی دانش آموزان، آزمون توانایی‌های الکترونیکی، بررسی فاصله عملکرد دانش آموزان با واقعیت یادگیری آن‌ها باید به‌طور جدی توجه شود. برای شناسایی رغبت دانش آموزان باید از یکسو میزان حوصلگی به فعالیت‌های یادگیری در آن‌ها آزمون شود و از سوی آزمون رغبت برای آن‌ها اجرا شود. همچنین در

و نبود توازن بین انتخاب رشته و موقعیت شغلی و حذف برخی از گزینه‌ها در انتخاب رشته، مانند آزمون‌ها و مشکل خانواده‌ها با هدایت تحصیلی مشاوران و قوانینی که برای هدایت تحصیلی تدوین شده و اصرار بر رشته تجربی عواقب ناخوشایندی برای دانش آموزان در طی ادامه تحصیل خواهد داشت.

یکی از شرایط علی هدایت تحصیلی و توزیع دانش آموزان در رشته‌های موجود، راهنمایی مبتنی بر نیازهای جامعه است. بر اساس جدول ۴-۱۰، یکی از شرایط علی هدایت تحصیلی و توزیع دانش آموزان در رشته‌های موجود، راهنمایی مبتنی بر ظرفیت‌ها و استعدادها دانش آموزان است. نتایج تحقیق با مطالعات (تولانویچ، ۲۰۲۱؛ کاسو و همکاران، ۲۰۲۱) همسویی داشته است. نتایج آن‌ها نشان داد که دانش آموزان باید بر اساس نیازهای جامعه به انتخاب رشته اقدام کنند و هدایت تحصیلی شوند. مادامی که در رشته‌هایی محدود از قبیل ریاضی و یا تجربی انبوهی از دانش آموزان دست به انتخاب زنند، امکان اشتغال زایی آن‌ها در آینده به همان نسبت کمتر خواهد بود. این در صورتی است که جامعه به همه رشته‌های تحصیلی بویژه رشته‌های فنی-حرفه‌ای نیاز دارد. لذا هدایت تحصیلی نباید صرفاً بر اساس علاقه رمه‌ای و تقلیدی برای دانش آموزان صورت پذیرد، بلکه بیشتر باید نیازهای شغلی جامعه در نظر گرفته شود و بر این اساس توزیع دانش آموزان در رشته‌های تحصیلی متناسب تر گردد. شرایط زمینه‌ای هدایت تحصیلی برای انتخاب رشته دانش آموزان به منظور توزیع مناسب دانش آموزان در رشته‌های موجود در بُعد زمینه‌یابی مشاوره‌ای با سه گد محوری (آماده‌سازی زمینه مشاوره، سازوکارهای زمینه مشاوره و خدمات مشاوره) بوده است. نتایج تحقیق با مطالعات (جاراتات و مصطفی، ۲۰۱۷؛ پاسچال و امکیولو، ۲۰۲۱) همسویی دارد. خدمات مشاوره‌ای با رویکرد بهره‌گیری از راهبرد افزایش اطلاعات دانش آموزان در رابطه با رشته‌های تحصیلی موجب پویایی و ماندگاری رشته‌ها می‌شود و همه آن‌ها بر اساس انتخاب دانش آموزان، فعال باقی می‌مانند. این در حالی است که رشته‌هایی که خالی از دانش آموزان است، بتدریج حذف

فرایندهای یادگیری درگیر نشده و لذا از یکسو علاقه‌مندی به رشته در آن‌ها پدیدار نمی‌شود و از سوی دیگر یادگیری در آن‌ها درونی سازی نمی‌گردد و از این‌رو دچار شکست تحصیلی می‌شوند.

یکی از شرایط علی هدایت تحصیلی و توزیع دانش آموزان در رشته‌های موجود مبتنی بر توجه به نمره (نمره نظرات، نمره امتیازات) دانش آموزان است. یکی از عوامل مؤثر بر انتخاب رشته تحصیلی متناسب برای دانش آموزان، توجه به فرم‌های نظرسنجی به‌طور دقیق بر اساس نمرات کارنامه آن‌هاست. کم‌توجهی به فرم‌ها مبتنی بر نمرات کارنامه دانش آموزان و یا پُر کردن سرسری و به تبعیت از سایر همکلاسی‌ها و دوستان موجب می‌شود که در انتخاب رشته تحصیلی دچار اشتباه شوند و از آنجایی که استعدادها دانش آموزان همسان نیست و تفاوت‌های فردی بین آن‌ها وجود دارد، مشکلات تحصیلی برای آن‌ها فراهم می‌سازد. بنا به مطالعه علی‌دوستی ابدی‌خواه (۱۳۹۷)، از روی نمره‌های دروس علوم تجربی و ریاضی دوره سه ساله راهنمایی می‌توان ۴۹ درصد تغییرات عملکرد تحصیلی اختصاصی دانش آموزان پایه اول متوسطه در رشته‌های ریاضی فیزیک و علوم تجربی را پیش‌بینی کرد. لذا باید فرم‌های نظرسنجی از دانش آموز، اولیاء، معلمان و مشاوران مدرسه به‌طور دقیق مورد بررسی و تحلیل قرار گیرد. در چنین حالتی نظر دبیران، دانش آموزان، والدین و مشاوران مدرسه مبتنی بر استعدادهای دانش آموزان از یکسو و رشته‌های تحصیلی که با علائق آن‌ها همسو است از سوی دیگر برای برنامه‌ریزی انتخاب رشته و هدایت تحصیلی دانش آموزان مورد استفاده قرار می‌گیرد. بر اساس یافته‌های این تحقیق باید تمام امتیازات در انتخابات رشته تحصیلی لحاظ شوند زیرا که بیشترین سهم را در هدایت تحصیلی نمره دارد نه مشاوره. هرچند که در این میان تکیه‌ی بیش از حد به نمرات دروس و توجه کمتر به آزمون‌های رغبت و استعداد، دانش آموزان را از مسیر اصلی هدایت تحصیلی باز می‌دارد. در نظر نگرفتن استعداد و نمره عملی و علایق صرفاً به خاطر با هم بودن و ترس از جدایی از دوستش فرم‌های نظرسنجی رو مثل هم پر می‌کنند و تسلیم هم می‌شوند

رشته‌های موجود مبتنی بر دو گد محوری کارآیی بیرونی (تأمین آینده شغلی، انتخاب متناسب رشته تحصیلی) و کارآیی درونی (متبلور شدن استعدادها، علمی شدن انتخاب رشته) بوده است. نتایج تحقیق با مطالعات (والکر، زیلین، بهرمن و استرناد، ۲۰۱۷؛ آیتربلیس، کامیس و فیتسیلیس، ۲۰۱۷) همسویی دارد. نتایج آن‌ها نشان داد که انتخاب متناسب رشته تحصیلی موجب هدایت تحصیلی دانش آموزان از یکسو منجر به متبلور شدن استعدادها و آن‌ها می‌شود و از سوی دیگر آینده شغلی آن‌ها بهتر تأمین می‌گردد. واقعیت این است که بسیاری از رشته‌های تحصیلی از دید دانش آموزان بازمانده است و این در حالی است که جامعه نیز به آن رشته‌های تحصیلی نیاز دارد؛ اما متأسفانه دانش آموزان از روی تقلید کورکورانه رشته‌هایی انتخاب می‌کنند که جامعه از آن‌ها اشباع شده است و لذا آینده شغلی آن‌ها دچار آسیب می‌گردد.

منابع

آتش روز، بابک؛ پاکدامن، شهلا؛ و عسگری، علی. (۱۳۸۷). پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی از طریق میزان وابستگی. فصلنامه خانواده‌پژوهشی، ۴(۱۴): ۵۵-۶۳.

آذرنیوه، مرضیه السادات، خورمیزی، سید علیرضا، (۱۳۹۴). افسردگی و پیشرفت تحصیلی در دانشجویان ورزشکار و غیر ورزشکار: یک مطالعه مقایسه‌ای، مرکز تحقیقات مراقبت‌های پرستاری دانشگاه علم پزشکی ایران، ۲۸(۹۶): ۱-۱۰.

آیین نامه آموزش و پرورش و ضوابط آن/۹۴ مبانی و اصول آموزش و پرورش (۱۳۶۸)/شکوهی

آیین نامه هدایت تحصیلی دانش آموزان (۱۳۹۴). مصوبه نهصدویست و هفتم جلسه شورای عالی آموزش و پرورش.

بلوم، بی، اس (۱۳۷۴). ویژگیهای آدمی و یادگیری آموزشی، مترجم علی اکبر، سی، تهران: مرکز نشر دانشگاهی (تاریخ انتشار به زبان اصلی، ۱۹۸۲).

پیشانی، نیره؛ و نیلفروشان، پریسا. (۱۳۹۶). پژوهش بررسی بررسی عوامل مؤثر بر هدایت تحصیلی و شغلی دانش آموزان نظام جدید متوسطه آموزش و پرورش. فصلنامه دانش و پژوهش در روانشناسی کاربردی، ۱۱(۳): ۶۳-۷۹

درتاج، فریبرز، (۱۳۹۳). مقایسه‌ی تاثیر دو روش آموزش به شیوه‌ی بازی و سنتی بر انگیزه و پیشرفت تحصیلی

می‌شوند و این در حالی است که به همه آن‌ها در جامعه نیاز است. شرایط مداخله‌ای هدایت تحصیلی برای انتخاب رشته دانش آموزان به منظور توزیع مناسب دانش آموزان در رشته‌های موجود مبتنی بر شش گد محوری (اولیای دانش آموزان، نداشتن برنامه‌ریزی، کم توجهی مربیان و مشاوران مدرسه، بیکاری فارغ‌التحصیلان، سوگیری رشته‌ای، بی‌توجهی به رشته‌های فنی) بوده است. نتایج تحقیق با مطالعات (مو، ۲۰۱۹) جو مشاوره‌ای بیشتر از نمره در نگرش و جذب دانش آموزان به رشته‌های تحصیلی اثرگذار است. روابط بین مشاوره و توسعه ذهنیت دانش آموزان در هدایت تحصیلی آن‌ها نقش مهمی ایفا می‌نماید؛ اما این در حالی است که مدیران و رهبران آموزشی، برنامه‌ریزی متناسبی را برای نظام مشاوره‌ای مدرسه خود تدوین نمایند. بنا به مطالعه (کاسو و همکاران، ۲۰۲۱) پیشرفت تحصیلی دانش آموزان وابسته به برنامه‌ریزی مدیران مدارس است و نداشتن برنامه‌ریزی در این رابطه موجب می‌شود که دانش آموزان نتوانند در مسیر درستی برای تحصیل و یادگیری قرار گیرند. شرایط راهبردی هدایت تحصیلی برای انتخاب رشته دانش آموزان به منظور توزیع مناسب دانش آموزان در رشته‌های موجود، مبتنی بر سه گد گزینشی راهبرد روان‌شناختی (دوری والدین از تحمیل نظر خود، خود استعدادیابی دانش آموزان، خود رغبت یابی دانش آموزان)، راهبرد نظارتی نظارت بر فرایند هدایت تحصیلی و راهبرد اطلاعاتی (آگاهی بخشی) بوده است. نتایج تحقیق با مطالعات (رخصت طلب، ۱۳۷۵؛ پریشانی و همکاران، ۱۳۹۶؛ وانگ و همکاران، ۲۰۱۴؛ آجنوسکی، ۲۰۱۸) همسویی داشته است. مطالعات آن‌ها نشان داد که هدایت تحصیلی دانش آموزان با راهبردهای روان‌شناختی، اطلاعاتی و نظارتی در رابطه است. مادامی که دانش آموزان در مسیر تحصیلی درستی قرار می‌گیرند که بدور از اعمال خودخواهانه نظرات والدین از راهبردهای اطلاع بخشی استفاده شود و بر امور انتخاب رشته تحصیلی آن‌ها نظارت و مدیریت شود. از اینروست که می‌توان به توزیع هرچند متناسبی برای جمعیت دانش‌آموزی در گستره رشته‌های تحصیلی مختلف دست یافت. شرایط پیامدی هدایت تحصیلی برای انتخاب رشته دانش آموزان به منظور توزیع مناسب دانش آموزان در

- Brew, E. A. Nketiah, B. & Koranteng, R. (2021). A literature review of academic performance, an insight into factors and their influences on academic outcomes of students at senior high schools. *Open Access Library Journal*, 8(6), 1-14.
- Cholewa, B. Hull, M. F. Babcock, C. R. & Smith, A. D. (2018). Predictors and academic outcomes associated with in-school suspension. *School Psychology Quarterly*, 33(2), 191.
- Galvin, R. (2015). How many interviews are enough? Do qualitative interviews in building energy consumption research produce reliable knowledge? *Journal of Building Engineering*, 1, 2-12.
- Iatrellis, O. Kameas, A. & Fitsilis, P. (2017). Academic advising systems: A systematic literature review of empirical evidence. *Education Sciences*, 7(4), 90.
- Jama, M. P. (2016). Academic guidance for undergraduate students in a South African medical school: can we guide them all? *Journal of Student Affairs in Africa*, 4(2), 13-24.
- Jaradat, M. S. & Mustafa, M. B. (2017). Academic advising and maintaining major: Is there a relation? *Social Sciences*, 6(4), 151.
- Jarvin, L. & Subotnik, R. F. (2021). Understanding elite talent in academic domains: A developmental trajectory from basic abilities to scholarly productivity/artistry. In *The handbook of secondary gifted education* (pp. 217-235). Routledge.
- Jeeng, A. Boyle, K. Dunleavy, K. & Ferguson, J. (2008); The relationship between personality, approach to learning and academic performance, *Journal of personality and Individual Differences*, 44.
- Kaso, N. Nurjihad, A. Ilham, D. & Aswar, N. (2021). Facebook and its Impact on Students' Learning Achievement at State Islamic High School of Palopo. *Jurnal Studi Guru Dan Pembelajaran*, 4(1), 1-15.
- Lawton, J. (2018). *Academic advising as a catalyst for equity. New directions for higher education*, 2018(184), 33-43.
- McCray, C. R. Beachum, F. D. & Reggio, P. F. (2021). School leadership in a diverse society: Helping schools prepare all students for success. IAP.
- Mimis, M. El Hajji, M. Es-Saady, Y. Guejdi, A. O. Douzi, H. & Mammass, D. (2019). A framework for smart
- ریاضی دانش آموزان، مجله روان شناسی مدرسه، ۲(۴): ۶۲-۸۰.
- درتاج، فریبرز؛ لک پور، الهام؛ بهلولی، علی، (۱۳۹۲). بررسی میزان تاثیر مدارس هوشمند استان لرستان بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان مقطع متوسطه، نشریه علمی-پژوهشی فناوری آموزش، ۸(۲): ۱۳۳-۱۴۱.
- رخصت طلب، کاظم. (۱۳۷۵) بررسی تنگناهای هدایت تحصیلی دانش‌آموزان در نظام جدید آموزش متوسطه. پایاننامه کارشناسی ارشد. تهران: دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران جنوب
- زرافشان، علی (۱۳۹۵). هدایت تحصیلی دانش‌آموزان چگونه انجام می‌شود؟ رشد آموزش فنی‌و حرفه‌ای و کاردانش، ۴۳: ۲۲-۲۷.
- شفیع آبادی، عبدالله (۱۳۹۶). بررسی مسائل و مشکلات انتخاب شغل، همایش نقش راهنمایی و مشاوره شغلی در بازار کار، تهران، وزارت کار
- شیوه نامه اجرایی هدایت تحصیلی (۱۳۹۶). مصوب شورای برنامه‌ریزی هدایت تحصیلی شغلی
- شیوه‌نامه اجرایی هدایت تحصیلی (۱۳۹۶). مصوب شورای برنامه‌ریزی هدایت تحصیلی-شغلی.
- علیدوست ابدی‌خواه، محمدعلی (۱۳۷۰). تحقیق درباره ملاک‌ها و ضوابط هدایت تحصیلی، محاسبه و تعیین همبستگی بین نمرات دروس توصیه‌نامه تحصیلی و موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان رشته‌های مختلف متوسطه نظری، فنی‌و حرفه‌ای شهر تهران و بررسی علایق تحصیلی و شغلی و عوامل مؤثر در انتخاب رشته تحصیلی دانش‌آموزان (طرح پژوهشی). وزارت آموزش و پرورش، معاونت آموزشی، دفتر آموزش ابتدایی و راهنمایی.
- کرم‌دوست، نوروز علی؛ زندوانیان، احمد؛ و ابوالقاسمی، محمود. (۱۳۹۶). طراحی الگوی مناسب جهت هدایت تحصیلی دانش آموزان دوره متوسطه مجله روانشناسی و علوم تربیتی. ۱۶(۲): ۱۱۴-۱۲۲
- Ajanovski, V. (2018, June). Personalized Long-term Student Guidance Towards Graduation. In *EdMedia+ Innovate Learning* (pp. 1449-1454). Association for the Advancement of Computing in Education (AACE).

development and education (pp. 437-465). Springer Netherlands.

academic guidance using educational data mining. *Education and Information Technologies*, 24(2), 1379-1393.

Mu, L. & Fosnacht, K. (2019). Effective advising: How academic advising influences student learning outcomes in different institutional contexts. *The Review of Higher Education*, 42(4), 1283-1307.

Paschal, M. J. & Mkulu, D. G. (2021). Teacher-Students' Relationship and Students' Academic Performance in Public Secondary Schools in Magu District, Tanzania.

Rezapur-Shahkolai, F. Salimi, N. Parsa, P. Ezzati Rastgar, K. Gheysvandi, E. & Dogonchi, M. (2022). Faculty Members' Experiences of the Challenges and Facilitators of the Student Academic Guidance and Academic Counseling Process: A Qualitative Study. *Journal of Qualitative Research in Health Sciences*, 11(1), 19-26.

Rowell, L. & Hong, E. (2013). Academic motivation: Concepts, strategies, and counseling approaches. *Professional School Counseling*, 16(3), 2156759X1701600301

Setiawan, R. R. Suwondo, S. & Syafii, W. (2021). Implementation of Project Based Learning Student Worksheets to Improve Students' Science Process Skills on Environmental Pollution in High Schools. *Journal of Educational Sciences*, 5(1), 130-140.

Supriyanto, A. Hartini, S. Syamsudin, S. & Sutoyo, A. (2019). Indicators of professional competencies in research of Guidance and Counseling Teachers. *Counsellia: Jurnal Bimbingan dan Konseling*, 9(1), 53-64.

To'lanovich, E. S. (2021). Vocational Guidance in General Secondary Schools. *Annals of the Romanian Society for Cell Biology*, 460-466.

Walker, R. V. Zelin, A. I. Behrman, C. & Strnad, R. (2017). Qualitative analysis of student perceptions: "Some advisors care. Some don't.". *NACADA Journal*, 37(2), 44-54

Wong, K. Kwan, R. Leung, K. & Wang, F. L. (2014). Facebook's potential for personal, social, academic and career development for higher education students. *International Journal of Innovation and Learning*, 16(2), 203-220.

Wong, M. M. H. & Csikszentmihalyi, M. (2014). Motivation and academic achievement: The effects of personality traits and the quality of experience. In *Applications of flow in human*

